

Bordás Ernőre emlékezünk

Valószínűleg még sokan emlékeznek a vásárhelyi volt Somogyi Tsz tagjai közül Bordás Ernőre, aki még akkor is dolgozott a közös gazdaságban, amikor már 70 éves is elmúlt. A munkásmozgalom több mint hat évtizeden át hűséges közkatonaja kilencven évvel ezelőtt, 1891. augusztus 1-én született Hódmezővásárhelyen.

Kubikos családban született, maga földmunkás, nap-számos volt. Közismert, hogy a városban igen korán, már a múlt század kilencvenes éveiben, Bordás Ernő gyermekkorában, igen jelentős volt a földmunkás-kubikos mozgalom. Elég, ha Szántó Kovács János nevét említjük. A nincstelen nápszámos már 1910-ben — 19 éves korában — bizalmi lett a földmunkások szakszervezetében. Feltehetően már azt megelőzően is részt vett a mozgalomban.

Hamarosan következett a világháború, és a végén a Tanácsköztársaság, amelynek védelmében ő is vöröskatoná volt. A Szociáldemokrata Pártnak 1920-tól volt tagja. Lelkiismeretesen elvégzett minden pártmunkát, amit rábíztak. Természetes, hogy a felszabadulás után a Ma-

gyar Kommunista Párt tagja lett. Kardos Jánossal, Egető Ernővel, Sebők Imrével és másokkal 1948. október 1-én megalakították a Somogyi Termelőszövetkezetet.

Akkor még egyáltalán nem volt általános a tsz-mozgalom. Úttörőként, az elsők között próbálkoztak a közös gazdálkodással, a város határában — gépek, felszerelés nélkül. Kevés volt a vetőmag, kevés volt az állat, csak hitük, akaratuk, munkakészségük volt az új élet-hez.

Bordás Ernő hamarosan az ellenőrző bizottság elnöke lett. Jegyzőkönyvek tanúsága szerint, munkatervet állítottak össze. Komlósi Sámuel, Pintér Mihály, Sajó Pál és Molnár Sándorné írták meg alá. Ennek alapján dolgoztak. Lehet, hogy Bordás Ernő nem tudott volna előadást tartani tudományos terminológiákkal az „enyém” és a „mienk” tudatról, de rendkívül határozottan és erőlyesen védte a közös vagyont. Saját kezével írt jegyzőkönyv tanuskodik arról, hogy személyesen járt el és megfizette a kárt azzal a tsz-taggal, akinek az állatai lelegették a közös egyik területét. Az általa vezetett

figyelmi bizottság nagyon komolyan lépett fel azokkal szemben is, akik ittasság miatt vétettek a munkafegyelm ellen.

A Somogyi Tsz 1968-ban egyesült a Szántó Kovács, a Vörös Lobogó és a Vörös Hajnal termelőszövetkezetekkel. Az akkor már 77 éves Bordás Ernő az egyesült tsz ellenőrző bizottságának is tagja lett. Szűcs, Zoltán, Buzás István, Dura Péter és Dura János tsz-tagokkal együtt, leltárellenőrök voltak — vigyáztak a közösség vagyonára.

Dolgozott, szinte 1975. november 15-én bekövetkezett haláláig. Sem az írásos dokumentumok között, sem a visszaemlékezésekben nem találtam nyomát annak, hogy — mai szóhasználattal — vezető pozíciót töltött volna be. Sok anyagot találtam viszont, amely bizonyítja becsületes munkáját a szocializmusért és a már kivívott szocializmus védelmében.

Egyszerűen közkatona volt. Olyan, akik sokaságának köszönhetőek eredményeink, jelenünk. Megérdemli, hogy őszinte tisztelettel emlékezzünk meg róla születésének kilencvenedik évfordulóján.

Mayer Gyuláné

Barinkay visszatér

Ráijesztett az eső, épp egy hete, Barinkay Sándorékra. A cigánybáró egész stábjára — s pont a premieren. Kifogni mégsem tudott rajtuk, végigjárta az előadást becsülettel, s végigszurkolta a hétézres nézősereg is — így aztán időjárási viszontagságok ide, vagy oda, nem sikerült úrrá lenniük „égieknek” a szabadtéri játékok idei harmadik bemutatóján. A reprízre ma, szombaton kerül sor, a jegyiroda hónapokkal ezelőtti jelentése szerint most is telt ház előtt, s remélhetően kevesebb zavaró körülményekkel. Horváth Zoltán rendezte az előadást, Pál Tamás vezényli, s a képünkön látható címszereplő, Ilosfalvy Róbert, arra kíváncsi, mit ísól a tenyereből Czipra, azaz Jablonkay Éva, a cigányasszony.

A cselédkönyvtől a hiteles történelemszemléletig

Honismereti diáktábor Makón

Harminchat középiskolás és szakmunkástanuló tölti tíz napját Makón, a Hazaifias Népfőnt és a KISZ megyei bizottságának hetedik megyei honismereti táborában. Rajtuk kívül először veszik ki részüket a munkából általános iskolások — a makói Kun Béla iskola úttörőinek hagyományörző szakkörei Rácz Sándor tanár vezetésével egy 1848-ban alapított tanya komplex felmérését végzik el. Az alapító dedunokája lakja a régi földesúri tanyát, melyről most a gyerekek térképet rajzolnak, tárgyairól teljes leírt készítenek.

A középiskolások számára már nem ismeretlen a helytörténeti munka, a néprajzi gyűjtés. Legtöbben már jártak hasonló táborokban, készítették pályázatokat, részt vettek gyűjtőmunkában. A makói Erdei Ferenc szakközépiskola kollégiumában Marjanicz Lászlónak, a tábor vezetőjének és dr. Hegyi András egyetemi adjunktusnak a szakmai munkái irányításának vezetésével három szakszervezetben dolgozóknak, Részint városi történeti kutatómunkát végeznek, Halmágyi Pál, makói muzeológus irányításával, főltárva a város történetének dokumentumait, munkásmozgalmi emlékeket, összegyűjtve a veteránok visszaemlékezéseit, fölkeresve József Attila és Erdei Ferenc egykori barátait, vizsgálva a makói hagyományt és a környező nemzetiségek életét. A tárgyi néprajzzal foglalkozó szakszervezet Nagy Vera vásárhelyi muzeológus irányításával a népi táplálkozás szokásait méri föl, vizsgálva a hagyományok és a hagyomány szerepét a makóiak életében. A harmadik szakszervezet Felföldi László makói muzeológus vezetésével a szellemi néprajz néhány szeletét igyekszik fölmérni, elsősorban a poláriszt városi társadalom sajátos szórakozási alkalmait.

A két néprajzos kollektíva közös munkaként elvégzi

Majoros Tibor

Befejeződött a mikrobiológusok kongresszusa

Négynapos tanácskozás után pénteken, Budapesten véget ért az élesztőgombák kutatásával foglalkozó magyar, csehszlovák és NDK-beli mikrobiológusok nemzetközi kongresszusa, amelyet a Kertészeti Egyetemen rendeztek meg. A három ország mintegy 80 orvosa, elméleti szakembere, élelmiszerve-

egy régi makói ház komplex felmérését. Ezenkívül rövid néprajzi dokumentumfilmeket forgatnak a kiveszőben levő tárgyak használatáról.

Réggelente a fiatalok biciklire pattannak, vagy gyalog veszik nyakukba a várost. Bekopognak a régi házakba, fölkeresik a Makó környéki tanyákat, rajzpapírra, filmszalagra, magnótekerésre rögzítik a múltféltében levő élet még fellelhető emlékeit. Dilmann József, a szegedi Radnóti gimnázium tanulója egy hajdani kisbíróról való találkozását eleveníti föl.

Boszik Katalin Csongrádról érkezett. Az ő szerzeménye egy régi cselédkönyv és egy menhelyi bizonyítvány, valamint egy 1902-ből származó szakszervezeti tagkönyv. S a véletlenek folytán nem is ott kapták, ahová indultak. A szomszédtól érdeklődtek, aki hamarosan mesélni kezdett gyerekkoráról, s előkerült a régi emlékek közül az immár dokumentumértékű cselédkönyv, az árva gyerekek egykori bizonyítványa, s a többi értékes dokumentum.

Majláth Sarolta, a szegedi Ságvári gimnázium tanulója már másodszor van Makón, több néprajzi táborban is részt vett. Dicséri a makói programot, a szerteágazó és sokszínű munkát, a rengeteg találkozási lehetőséget. Tavaly a néprajzosok csoportjában dolgozott, most a helytörténetekkel járja a várost. Eljutottak Szilágyi Borbálához, a munkásmozgalom régi veteránjához, aki fölirta előttük hányatot, kemény munkáseletét, beszállt a kommunizmus nehéz sorsáról, s könnyek között jegyezte meg, hogy ő, aki egész életében mások boldogságáért dolgozott, élete végére mégiscsak egyedül maradt. Végrendeletében hátrahagyta a makói múzeumba, rendezési tárgyait a Kun Béla Általános Iskolára hagyta.

Murár Ilkó, a szentesi Horváth Mihály Gimnázium tanulója a református ótemplomban lezajlott filmforgatás élményeit elevenítette föl. Szabó Éva szegedi gimnazista egy kirándulás emlékeit idézte. Csanádpalotán megnézték Asztalos P. Kálmán gazdag néprajzi gyűjteményét, felkeresték az első magyar színházigazgató, Kelemen László sírját, találkoztak az 1950-ben született téves alapító tagjaival, majd Pitvarosra látogattak, ahol Cselovszki György nyugdíjas tanácselnök a nemzetiségek életéről beszélt, majd megmászhatták a szlovák evangélikus templom tornya-

nak lépcsőit, megnézhették az öreg harangzó déli munkáját, s fűrkészthették a toronyból Makó sziluettjét. Erdélyi Eszter Hatvanból érkezett, s örömmel újságolja, hogy ilyen közelről megismereni a tájat, az alföldi embereket másként soha nem lett volna módja. A hódmezővásárhelyi Krizsán Erika ehhez annyit tesz hozzá, hogy ő most már biztosan visszatérő vendége lesz Makónak. Megismerkedett egy idős emberrel, aki kitárta előtte nehéz életét, s kimondhatatlan boldogságot jelentett számára, hogy örömet, bánatát megoszthatta vele. Rendszeres látogatója lesz hát az öreg makói háznak. (Ezek után nehéz szavakat találni a generációs ellentétek feloldhatatlanságáról.)

Dr. Tóth Ferenc, a makói múzeum igazgatója szerint az évszázados hagyományra visszatekintő makói honismereti mozgalom 1974-ben vitte új lendületet, amikor itt rendezték meg a hetedik országos honismereti diáktáborot. Azóta minden évben ottthon ad a város a megyei alkotótáborokat, az iskolákban folyamatosan vált ez a munka, néhány helyen muzeális értékű gyűjteményeket teremtettek. Makón immár felnőttkor is működik, így a múzeumi munka széles társadalmi bázisra épülhet. A makói diáktábor munkája is kamatozik — a legszebb tárgyak, az összegyűjtött visszaemlékezések bekerülnek a múzeum gyűjteményébe. Érezhetően erősödik az egyszemélyes lokálpatriotizmus a fiatalok körében is. A múzeumigazgató biztos abban, hogy a megfordult társadalmi mozgások nemcsak a lakáslehetőségek és gyarapodási munkáalkalmak a rugó, hanem a városból való erősödő ragaszkodás is.

Dr. Hegyi András az Erdei Ferenc-nap előadásait, filmvetítését és emlékidézését fölelevenítve elmondta, hogy a gyerekek számára a legnagyobb tanulság, hogy egyértelműen bebizonyosodott: az ország nagy ügyében buzgólkodó állampolgár nem felejtette el tápláló gyökereit, kötődését a szülőhazához, a rokonsághoz, a kiröppentő városhoz. E fiatalok itteni munkájának eredménye is elvezethet a föllett cselédkönyvtől a hiteles történelemszemléletig, a tanyai ház néprajzi dokumentálásától a haza fogalmáig, a veteránok visszaemlékezéseitől a nemzeti tudatig. Azaz a cseppből a tengerig, az egyes ember sorsától a nemzet történetéig, a helyi kötődéstől a tartalmas hazaszeretetig.

Tandi Lajos

Utcabárlól jött a hír

— Üzlet ez?
— Jó lenne, ha az lenne — mondja a zongorista, és beöltözik a múltba. Kockás zakóhoz csónadrágot vesz, fölfűli a hárit, háromszög-re köti a nyakkendőt, föl-mászik a pódiumra, írja a fiataloknak, hogy neoparadérra készüljenek, majd rendezítene: a saxofonos részegét, a dobos párcejt, S a környékbeli jampeceken Lúrrá lesz a láz”...

— Mi ez?
— Hungária koncert.
— Kinek?
— Mindenkinék.
— Miért?
— Pénzért.
— Mennyiért?
— Sokért!

Akkor gyereünk, itt a szöveg: „egész héten hajtottam a melómat, elkértem gondosan a csehszlovák...”

— Kell ez?
— Hogyne, a fiatalokat tanítani, az öregeket emlékeztetni kell, különben elfelejtik a múltat.

Porondon egy darabka az ötvenes évek Amerikájából: Chuck Berry féllábazva vinnyogtatja a hurokat, Jerry Lee Lewis fölugrál a zongora tetejére, majd kimajmolja Little Richardot, fenekével keresi a billentyűket. Beszalad Chubby Checker is, eltápossa a csikket, és táncra kéri Brenda Lee-t. Jönnek a többiek: Szexi Mauzi lába közé kapja Frankó Jankót, Randi Andi meg Pöttös Pöttyi popsit mutogatva pörög a deszkán. És szól a nótá: „...automaták villognak a teremben, ...zsebeimet pénzzel tele-tölttem... casinó twist...”

A fergeteges színpadi látvány után a valamikori magyar színpad tánczenei szöveg csíhol bennem kérdést: a divat nem halad, csak visszaváltozik...

— Így igaz a zenében is?

A válaszért végig kellett várni a Hungária együttes koncertjét. Fenyő Miklós, a zenekar vezetője, így felel:

— Az a dolgunk, hogy megszeretessük a zenét, rock and roll-t kér, vár tőlünk a közönség, s mi igyekszünk ennek eleget tenni.

— Hány éve is már?

— Tizenhárom, de most megtaláltuk magunkat, idáig is sok zenéssel dolgoz-

tam, de most merem mondanivaló, ez a zenekar az első.

— Hogyhogy?
— Ennyire tudatosan, ennyire tisztán még sohasem játszottunk rock and roll-t.

— Fölmelegítették a régi, vagy nem?

— Lehet, hogy te így halod, de rengeteg újat is adunk a műsorral.

— Például?

— Az ötlet, az elképzelés, a látásmód. Alkalmazkodunk a mostani divathoz a színek összeállításánál. Az öltözködésünkben éppen a régi az új. És passzol a képbe, amit mondani akarunk.

— Nevelni szeretnétek a közönséget?

— Ki mit szeret, megtalálja, és szeritünk ez a műsorunk alapjában.

— Fogalmazhatok úgy: ez benne az üzlet?

— A lemezgyárnak az, de nekünk nem. Utazás, meló. Ma a koncert, nem bolt egy zenekarnak.

Hát akkor kinek az? Ezen morfondírozhatnánk nap-hosszat. Egy biztos: szocialista beatzenész még nem halt éhen. Az is érdekes, miért nem beszélnek a szórakoztatóiparban a keresetről? Megváltozott a világ? Biztos, mert ezt a koncertet húsz évvel ezelőtt meg se rendezhették volna. Akkor még Akos Stefi énekelt, s „kitiltották a faluból”, aki hegyes orrú cipőben ropta a táncot. Mintha most kárpótolnánk magunkat!

A Hungária-számoknak éppen az a jellemzőjük, hogy visszateszik az időt a jampikorra. Ez volt a nagy ötletük.

Jóval a koncert után is még lelkes kis csapat várja a zenekart, aláírásért, plakátért, két-három jó szóért sorbaállnak.

— Milyen érzés a siker?
Fenyő Miklós mosolyog:

— Most nagyon jó, ez az, amit semmi pénzben nem lehet megváltani.

— Bocsság meg, de most az jön, hogy már kiskoromtól vágytam, satöbbi...

— Banálisnak hangzik, de igaz. Így életem végéig el tudnék muzsikálni, csak sajnos amilyen nehezen érhető el, annyira gyorsan vége.

— Mennyit dolgoztok érte?